

Dagens frågor

Omröstningen i Danmark

Den danska EEC-omröstningen blev en helt paradoxal spegelbild av den norska. Danmark sade ja och Norge sade nej. Oslo sade ja och det övriga Norge gick emot. I Danmark fanns en liten majoritet nej-sägare i huvudstadsområdet och majoritet i alla andra områden (med undantag av ett enda distrikt i Aarhus) för medlemskap i EEC. Norges statsminister måste avgå för att regeringens politik blev avvisad. Danmarks statsminister avgick efter ett danskt ja men kunde inte ha gått, om omröstningen hade utfallit annorlunda.

Det är lätt att se i dag, att den danska omröstningen borde ha varit före den norska. Det fanns antagligen aldrig en majoritet av danska nej-sägare, även om ett par opinionsundersökningar mot slutet av sommaren 1972 tydde på att det skulle kunna bli nästan dött lopp. Nu blev majoriteten så stor som 63,3 % av de avgivna rösterna med ett så högt procenttal avgivna röster som 89,5 % — ett danskt rekord.

Om omröstningen hade ägt rum före den norska, hade det varit en god chans att den skulle ha gjort tillräckligt starkt intryck för att ändra ett antal norska röster från nej till ja. Men den danska regeringen vågade inte. Jens Otto Krag sade, att han bara väntade en mycket liten övervikt för ja. Han tog fel. Han hade starkt påverkats av den oenighet som rådde framför allt inom socialdemokraternas egna led. Ännu kort före omröstningen visade opinionsmätningar, att det fanns flera socialdemokratiska nej-sägare än ja-sägare. De köpenhamnska kretsar, som sade nej vid folkomröstningen, var utpräglade arbetarkretsar.

Men Jens Otto Krag avgick inte i bitter sinnesstämning. Han var lycklig och lättad över resultatet, och valet av den starke fackföreningsmannen Anker Jørgensen till hans efterträdare är antagligen i denna situation det bästa val, som kunde träffas — också utifrån en önskan att samla alla flyglar av socialdemokratien efter den långa och periodvis hårda EEC-kampanjen. Anker Jørgensen var själv aktiv

talesman för EEC, fast hans förbund med en liten majoritet gick in för att anbefalla medlemmarna att säga nej.

Det fanns enstaka krusningar på den eljest så släta ytan av enighet vid valet av Anker Jørgensen. Förmannen för den socialdemokratiska folketingsgruppen Orla Möller var inte nöjd med den procedur, som använts. Han var själv ett statsministerämne, men han avstod från att ställa upp inom partiets ledning för att inte skapa onödig splittring.

Nordiskt samarbete var bara ett stridsämne under valstriden så till vida som EEC-motståndarna försökte att lägga mer in i möjligheterna till nordiskt samarbete än dessa kan rymma. Sveriges statsminister sade själv att han var strängt neutral. En del av hans uttalanden förvånade dock framför allt EEC-anshängarna i Danmark, och det svenska erbjudandet om bistånd till Norge att få ett frihandelsavtal med EEC har väckt någon förvåning i Danmark, där det var, och är, den allmänna meningen, att Danmark inom EEC bättre kan bistå Norge än Sverige utanför EEC.

Socialdemokratisk förståelse och solidaritet, som ofta framhävs för det goda anseendets skull vid tal om relationerna mellan de nordiska länderna inbördes, satte inte några nya rekord under de hektiska veckorna omkring Danmarks och Norges omröstningar. Sedan Danmark sagt ja har det åter blivit klara linjer. Men i Köpenhamn kände man, att norrmännen hälsade det danska resultatet med lättnad. Den officiella svenska reaktionen var — att man ville respektera avgörandet. Längre kunde man inte sträcka sig på högsta ort.

Omröstningen i Norge

De allra flesta i Norge var överraskade över utfallet av folkomröstningen om medlemskap i EEC. Också nej-fronten var oförberedd på resultatet, vilket framgår av att den inte hade uppgjort några planer på en ny regering. Nejmajoriteten har en ganska smal bas i det norska stortinget. Det rör sig om Senterpartiets 20

medlemmar, 5 från Venstre och 7 från Kristelig Folkeparti samt några få utbrytare från Arbeiderpartiet. Man hade trott att det skulle bli motståndarna till medlemskap i EEC, som skulle bilda regering för att förhandla med Bryssel om ett handelsavtal. Intresset koncentrerade sig till de tre små mittpartierna som kunde tänkas bilda en koalition.

Men europeerna i Venstre nekade hårdnackat till att bidra till en sådan lösning, under ledning av partiledaren Helge Seip. De 8 liberala stortingsmännen förklarade, att Venstre inte fick alliera sig med Senterpartiet och därmed avlägsna sig ytterligare från kontakten med arbetarrörelsen, som det heter. Venstre tycks ha blivit splittrat på lång sikt i marknadsfrågan. Landsmötet i november kommer att bli en kraftig uppgörelse, och det verkar som om en majoritet av delegaterna kommer att kräva att EEC-anhängarna skall neutraliseras.

Varför sade normmännen nej? Orsakerna är många. Men det uppseendeväckande är att de sade nej trots att det samlade ledarskiktet sade ja. Från regering och storting till de stora partierna, Industriförbundet och LO — alla sade de ja. Det är alltså frågan om ett slags uppror mot auktoriteterna.

Genomgående röstade landsbygden och kustdistrikten nej, medan städerna höll på ja. Men tillräckligt många i städerna röstade nej för att landsbygden skulle få flertalet med sig. Medan fiskare och bönder röstade nej utifrån sina egna näringssynpunkter, har nej-ståndpunkten i städerna mera politiska motiv. Det handlar om ett nej till det moderna tätortssamhället med dess byråkrati, dess centralisering och dess naturförstörelse.

Denna problemställning har naturligtvis inte något särskilt att göra med EEC — ingenting räddas i och för sig genom att man står utanför. Men den folkliga inriktningen emot medlemskap lyckades knyta samman dessa två saker och vinna känslöstämningarna.

Det blir naturligtvis ingen lätt uppgift för

den nya regeringen att förhandla med Bryssel igen. I industrikretsar är man förfärad över att folkmajoriteten avvisade medlemskapet, och då man nu inte vet något om framtiden, har alla planer blivit skrinlagda. Träförädlingen räknar med dåliga tider, och aluminium fruktar att EEC skall begära tullskydd. All tanke på utveckling av en petrokemisk industri på basis av Nordsjö-oljan har fått läggas åt sidan. Det är också en öppen fråga vad fiskare och bönder kan få. Det vore rimligt att antaga, att EEC som kompensation för att köpa norsk fisk vill sälja jordbruksprodukter till Norge. Detta kan bli en hård nöt för regeringen, dominerad av böndernas parti.

Kanske kommer det snart att visa sig att medlemskapet skulle givit en bättre lösning än ett handelsavtal. Många räknar därmed och har redan börjat profetera om att Norge kommer att vara medlem av EEC inom ett par år och att stortingsvalet nästa höst blir ett EEC-val. När allt kommer omkring var omröstningen inte något diktat, och gäller inte för alltid; den var bara ett råd hösten 1972.

I norska politiska kretsar såg man Danmarks ja som ett uttryck för att Norden hade fått en bro till kontinenten och att Norge efter en tid skulle kunna utnyttja den. Ett danskt nej skulle naturligtvis fått motsatt verkan. Norden som helhet skulle ha isolerat sig och sökt egna vägar, möjligen med ett nytt nordiskt unionsprojekt. Denna utsikt har fruktats mycket i Norge, ty den kunde innebära en neutralisering av landet och alltså ett fjärande från Nato. Detta skulle vara högst bekymmersamt säkerhetspolitiskt sett, inte bara för Norge utan för hela Norden.

Oljeutsläppen i Östersjön

Till vårriksdagen i år avgav regeringen en proposition nr 38 med »förslag till godkännande av ändringar i oljeskyddskonventionen m m». Bakom detta m m dolde sig ett förslag till ny oljeskyddslag, vilket godkändes av riksdagen efter en utskottsbehandling som kallats bedröv-

lig. Det är verkställande ledamoten i Nordiska oljeskyddsunionen, kommerserådet Gunnar Böös, som benämner den så i en artikel i Svensk Natur från september i år. Under miljöårsåret 1972 har regeringen föreslagit och riksdagen godkänt att oljeutsläpp från fartyg åter blivit tillåtna, under vissa förutsättningar, i Östersjön och Nordsjön. Sedan 1967 har sådana varit förbjudna. Det är sant att förbudet ej kunnat uppehållas på önskvärt sätt och att ytterst få av de utsläpp som gjorts kunnat beivras. Men ett förbud har dock funnits, och man skulle tro att utvecklingen borde gå mot strängare bestämmelser och skärpta straffsats-er. Så har ej blivit fallet.

Ett särskilt anmärkningsvärt avsteg från de gamla reglerna har gjorts, påpekar Böös, i och med att fartyg på 20 000 ton eller mera numera beviljats rätt till utsläpp av 60 liter olja per sjömil under gång. Det låter inte mycket, men med den täta trafiken i Östersjön kan det bli fråga om avsevärda och fördärvbringande kvantiteter. Vem mäter för övrigt att siffran 60 inte överskrides? De ökade möjligheterna att kringgå vad som ej är tillåtet är påfallande.

Vad som inträffat syns ha varit att påtryckningar gjorts på regeringen — föredragande var kommunikationsministern — vilken näp- peligen på egen hand kommit att tänka på saken. Det är givet att många varit irriterade över att en fartygsbefälhavare kunnat dömas till upp till 60 000 kr i böter för att han tillämpat en praxis som alla följde för fem år sedan. Men förhållandena har ändrats. Vad som var tolerabelt för några år sedan, därför att man inte kände några alternativ, behöver ej längre accepteras. Detta har regeringen ej velat förstå.

Men under alla omständigheter bör det ha känts egendomligt även för de mera hårdh- uadade att lotsa igenom en lag om ökade möj- ligheter till naturförstöring just under den tid, då de slutliga förberedelserna gjordes att taga emot miljöårskonferensen i Stockholm.

Vår bostad

Ett av socialdemokraternas mest fiffiga på- fund var utan tvivel att organisera Hyresgäs- ternas Riksförbund. Därmed tillförde de sin rika flora av partikontrollerade ekonomiska apparater i intresseorganisationens förkläd- nad en högst användbar plattform. Genom att socialdemokraterna även behärskar de sk all- männyttiga bostadsföretagen, kan de nämligen spela på pianot med båda händerna. Hy- resgästerna får betala musiken.

Så här går det till. Den som vill komma in i t ex en HSB-lägenhet upplyses om att han enligt HSB:s stadgar är skyldig att vara med- lem i Hyresgästernas Riksförbund. Men det medför intet extra besvär. HSB — fastighets- ägaren — hjälper till med att taga upp med- lemsavgiften i samband med uppbärandet av hyran och att godhetsfullt överlämna den till sin motpart — hyresgästens egen intresse- organisation. Huru skönt när motparter på detta sätt kunna samsas.

Det för socialdemokraterna underbara i denna metod att behärska varandra motsatta intresseorganisationer är naturligtvis att de får rikliga resurser att anställa ombudsmän och dylikt på båda ställena — i sista hand beta- lade av hyresgästerna. Genom konstruktionen av de sk allmännyttiga företagens ekonomiska privilegier får för övrigt också skattebetalarna i allmänhet hjälpa till en smula. HSB-admin- istratörer och hyresgästombudsmän är poli- tiskt väl skolade. När de sedan går ut i val- rörelserna som goda socialdemokrater kämpar de med särskild frenesi. Det gäller ju att slåss för den apparat, som ger levebrödet.

Den som till äventyrs tror att det ovan sag- da är illvilliga sagor hänvisas att studera en tidskrift, som heter »Vår bostad». Där har samarbetet mellan de båda motparterna — HSB och Hyresgästernas Riksförbund — nått en ny höjdpunkt. Publikationen är nämligen ett officiellt gemensamt organ för dem båda. När får vi se arbetsgivareföreningen och lands- organisationen tillsammans utge en tidskrift

förslagsvis kallad »Vår ekonomi»? Svaret är lätt att ge: den dag då socialdemokraterna genom socialisering behärskar även arbetsgivar-sidan.

Utvecklingen i den riktningen försöker »Vår bostad» främja på sitt sätt. Instrött bland näpna artiklar om bostadsinredning och statliga annonser från det enskilda näringslivet (varför?) finner man t ex en bild av en välbefolkad badstrand. Texten lyder: »Om industrin fick som den ville skulle snart allt vad badstränder heter på västkusten vara ockuperat av fabriker.» Kan förslagenheten på den ena sidan — och menlösheten på den andra — drivas längre?

Nyckelbarnen

Den som vill studera den benhårda klasskampsideologi, som nu gör sig gällande inom regeringspartiet, bör läsa broschyren »Familjen i framtiden. En socialistisk familjepolitik». Den utgavs inför partikongressen i oktober av Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund och skrevs av en arbetsgrupp under ordförandeskap av riksdagsledamoten fru Lisa Mattson.

Gruppen skulle inte vara socialistisk om den inte såg hela familjefrågan ur ekonomisk synpunkt, dessutom kopplad med frågan om kvinnans ekonomiska likställighet med mannen. Ett exempel: på borgerligt håll har man talat för önskvärdheten av valfrihet mellan hem och förvärsarbete för kvinnor. Gruppen fnyser: valfrihet om man bor i glesbygd! Inlägget är särdeles typiskt. Bakom ligger tanken att ingen egentligen borde få bo i glesbygd; att några kanske rent av trivs med att bo där spelar ingen roll. Där kan man nämligen inte med säkerhet påräkna arbete utanför hemmet. Detta senare är en målsättning för gruppen. Den uppnås lättare om man trängs i de nya arbetarkasernerna, de tröstlösa betonghögarna, där åtminstone likheten mellan husen är driven till fulländning. Inte ett ord sägs i broschyren om något så aktuellt som egnahem och deras betydelse för familjen och om det arbete som

sammanhänger med dem. Klyftan i klassamhället går enligt gruppen mellan dem som äger produktionsmedlen och »dem som inget kapital har». En villa, stor eller liten, som bebos av en socialdemokrat — och det är inte obekant att sådana finns — brukar annars tyda på både sparande och privatägt kapital.

Varför envisas gruppen med att alla kvinnor skall tvingas ut i arbetslivet? Den anför en teoretisk motivering: »Att delta i förvärs-livet är en förutsättning för människans utveckling till en aktiv och självständig personlighet». Detta bör läsas med eftertanke av alla de kvinnor, som valt att vårda sina hem och sina barn och som skapar en lycklig miljö för hela sin familj, vilken kanske sträcker sig över mer än en generation. Gruppen, med fru Mattson i spetsen, har bara hån för dem. De får ingen, de kan inte heller få en så utvecklad personlighet som gruppens medlemmar. Hånet träffar inte bara nu levande utan även gångna tiders hemarbetande kvinnor. Detta blev för starkt även för kvinnoförbundet. Uttrycket ändrades till »ett väsentligt medel för människans utveckling». Formuleringen är mildare, men gruppens mening framgår oförändrad.

Till en familj hör ofta barn. Inte så i en socialdemokratisk framtid. Familjebegreppet ersätts med samlevnad, och av denna kan barn bli en produkt. Barnen skall redan före 3-års-åldern omhändertagas av samhällsinstitutioner, nämligen i en utbyggd förskola och senare i skolor och sk fritidshem. Tanken att de skall ha tillgång till sina egna hem synes avskräcka. Ty »barnens sociala, intellektuella och kulturella utveckling skall vara oberoende av föräldrarnas ekonomiska förhållande». Med andra ord: det föreligger enligt fru Mattson en risk för att föräldrar skall påverka sina barn, om dessa får vara hemma för mycket. Hon och gruppen skriver inte rent ut att det nog vore bäst att helt taga barnen från deras föräldrar. Det blir stenhårt och kallt, när den tiden kommer, men det blir jämlikt.

Arbetsgruppen har lagt märke till att samhällsutvecklingen ännu inte gått så långt att detta är möjligt, trots fyrtio år av socialdemokratiskt regerande. Men vi är dock så långt komna, att föräldrar skaffar sig en aktiv och självständig personlighet, och därtill gillande av fru Mattson, genom att delta i förärvs-

livet. Samtidigt leker små och halvstora barn, med en nyckel om halsen, bland betongblocken i Skärholmen och Tensta. De träffar inte allt för ofta sina föräldrar, och de motsvarar därmed åtminstone till en del ett socialdemokratiskt ideal.

Lämplig julklapp

Presentkort kan rekvireras genom att

prenumerationsavgiften, kr 35: —, insättes å

Svensk Tidskrifts postgirokonto nummer 7 27 44 - 6

**Angiv på girokupongen namn och adress både på er själv
och mottagaren**